СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 201. Джерзи Сіті, Н. Дж., Пятниця, 29. серпня 1930. VOL. XXXVIII. No. 201. Jersey City, N. J., Friday, August 29, 1930. THREE CENTS.

МЕЙОР НЮ ЙОРКУ БЕРЕТЬСЯ ДО ХАБАРНИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер візвав 200 представників ріжних місцевих орґанізацій на наради в справі ліквідації хабарництва.

Вокер заявив, що він одержав багато анонімних доносів про те, що інспектори побирають хабарі. Та, на жаль, ніхто не хоче виявити свого імени. А щоби розслідити справу, треба знати, того, що дав хабаря й того, що взяв. Тому саме Вокер скликав ті наради, щоби знайти спосіб, як тому зарадити. Мейор зазначив, що він готов до услуг кождого покривдженого та розгляне кожде донесення, яке буде вислане на його імя чи до комітету, який зібрані на наради повинні покликати до життя.

Заява Вокера стрінулася з критикою. Казали, що Вокер скликав наради про людське око, та що він береться до дрібних хабарників, а цілковито не згадує за тих найбільших, що засіли на найвищих урядових позиціях.

РУЗВЕЛТ ПРО ОБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ.

БОФАЛО. — На стейтовій конвенції Американської Федерації Праці був присутний нюйорський ґовернор Рузвелт, котрий говорив про потребу асекурації безробітних. На ту асекурацію малися би складати оплати з боку стейту, працедавців і робітників. Ґовернор підніс, що таке забезпечення переведено вже по многих культурних краях, як от у Німеччині.

ВИТАЮТЬ НІМЕЦЬКИХ ЛЕТУНІВ.

НЮ ЙОРК. — Німецькі летуни, які прилетіли з Німеччини до Ню Йорку, тішаться загальною симпатією головно ізза своєї скромности. Всюди витають їх дуже щиро. Між іншими переслав їм привіт Чарлз Линдберґ.

Летуни відлетять на днях до Шикаґа, щоби взяти участь у летунських перегонах.

ОБІКРАЛИ СУДДЮ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Суддя Едвин О. Луіс, відомий зі своїх виступів проти хабарництва й бандитизму, впав жертвою злодіїв, які закралися нічю до його хати і забрали дороґоцінности вартости $2.000.

ТРАҐЕДІЯ ІЗЗА ЗАЗДРОСТИ.

НЮ ЙОРК. — Миссис Френсис Кірквуд, котру звільнено в 1928 р. за вбивство її другого чоловіка, допустилася нового злочину. Підозріваючи свого третього мужа в любовних зносинах з іншими жінками, мучена заздрістю, забила його в сні револьверовим вистрілом, а потім відобрала собі життя.

МОРЕ ВИКИДАЄ МІШКИ З ФЛЯШКАМИ ГОРІВОК.

НЮПОРТ (Род Айленд). — Мешканці Нюпорту, а головно служба богачів, якої тут повно, мають добру й безплатну забаву. Ото приплив моря викинув на беріг сотки мішків. Коли їх розвязано, знайдено там повно фляшок з горівками і шампанським вином. З міста заїжджали цілі троки, щоби вивести такі пожадані скарби. Цілу забаву припинила вкінці прибережна сторожа, яка почала вилапувати мішки. Та заки вона зявилася, по всіх хатах кружляли вже чарки з свіжо набутими напоями.

БУДУЧНІСТЬ ЛЕТНИЦТВА.

НЮ ЙОРК. — Німецький летун, капітан Ґронав, заповідає, що в короткому часі буде наладнана правильна воздушна комунікація між Европою й Америкою. Ґронав є тої думки, що подорожні будуть вживати дирижаблів, бо вони є безпечніші й вигідніші. Літаків вживатимуть для почтових і тягарових пересилок. Справа та возьме противний оборот у порівнанню з кораблями. Бо тягарові кораблі йдуть довше, а особові скорше, а при літаках буде навпаки. Тягарові літаки долетять скорше, а пасажирські летітимуть довше.

200,000 ЛЮДЕЙ НА ДІТОЧІЙ ПАРАДІ.

ЕЗБУРІ ПАРК. — Понад 200,000 людей приглядалося сьогорічній діточій параді. Коли ходить про публику, це є небувалий досі рекорд. Ґльорія Меттю, 6-літна донечка Містера й Миссис Шермен з Лейквуд, Ню Джерзи, зістала вибраною вже за третім наворотом „Литл Мисс Америка". Їхала вона на возі, який представляв Бирда на полудневім бігуні.

КРАВЦІ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ НА СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Ґенеральний страйк кравців жіночих одягів, який треває вже три дні, збільшується з кождим днем. На разі страйкує коло 4,000 робітників, які здержали роботу в 300 робітнях.

В ПЕРУ НЕМА СПОКОЮ.

САНТІЯҐО (Чіле). — Забито Рікарда Люна, полковника перуанської армії, ґовернора провінції Такна. Вбивство стоїть у звязку з революційним переворотом у Перу.

БАНДИТ ДОПОМАГАВ МЕЙОРОВИ.

ШИКАҐО. — Подають, що замордований недавно ватажок бандитів Джек Зута мав дати у своїм часі $50,000 на виборчу кампанію за мейора Виліяма Томсона.

АРЕШТУВАННЯ В ПЕРЕМИШЛІ.

„Ілюстровани Курер Цодзенни" подає, що дня 31. липня ц. р. на стації в Перемишлі арештовано переїжджаючого з Данціґа до Львова інж. Атанасія Милянича. Після арештовання відведено його до канцелярії експозитури поліції на стації, а відтіля відставлено його до Львова. Арештування інж. Милянича доконано на доручення львівської поліції, а при арештованому мали найти (як подає „І. К. Ц.") кілька примірників „Сурми" і „Розбудови Нації".

БУШКОВИЦЬКІ ПОДІЇ.

На тлі конкуренції поміж українською кооперативою в селі Бушковичах, перемиського повіту, і жидівською крамницею від довшого вже часу доходило до гострих перепалок. Деморалізація, що її вносила в життя села жидівська крамниця, спричинила голосну на ввесь край подію, що мала місце дня 1. серпня ц. р. Незнані люди рішили знищити жидівську крамницю в той спосіб, що серед ночі забарикадували двері жидівської хати, а на стрих кинули политу нафтою горіючу шмату. Хата не згоріла, бо Жидам вдалося вогонь задушити. Слідство, яке в цій справі перевела поліція, довело до арештування пятьох осіб зпоміж місцевих студентів і ремісників. У одного з них, а саме у ремісника Дудка, найдено підчас трусу три примірники „Сурми", офіціяльного орґану УВО.

ЗВИРОДНІЛІСТЬ.

На днях у Львові арештовано 24-літнього Казимира Левандовського, замешкалого при вулиці Піярів, за знасилування 13-літної дівчини. Знасилувана дівчина счинила такий крик, що позбігались люди, зловили Левандовського, набили здорово палицями і віддали поліції.

НУЖДА В МІСТАХ С.С.С.Р.

Берлінські кореспонденти закордонних часописів, що перебувають у Москві, беручи під увагу важку апровізаційну крізу, звернулись до радянського уряду з просьбою дозволити їм спроваджувати харчові продукти зза кордону. Радянська влада згодилась на це.

Рада народніх комісарів на окремому засіданні обговорювала справу апровізаційної крізи в містах СРСР. Комісар рільництва Яковлів нарікав, що накази радянської влади легковажать не тільки „кулаки", але не виконують їх усі громадяни без ріжниці кляс.

ПРИГОДА 6-ЛІТНЬОГО ХЛОПЧИНИ.

З Манаус (Бразилія) доносять: В березні ц. р. вибралися Сіко Домінґос і його 6-літний хлопчина на збір каштанів. Їхали лодкою рікою Мукуінь. Перед одним порогом мусіли перервати їзду і лодку переносити. В тому часі батько Сіко заслаб і помер. Малий хлопчина, без страви, лишився при трупови 35 днів. Пив він тільки воду. В Канутамі очікували на них сусіди і родина. Коли не могли дочекатись, рішили післати кількох людей, щоб шукали погибших. Усі мали їх за затрачених. Найдено трупа батька вже у цілковитому розкладі, і це живий кістяк малого хлопчини. Його вратували. В дні 5. червня вернула експедиція до Канутами.

АТЕНТАТ НА НАСЛІДНИКА КУТЕПОВА.

З Парижа надійшли вістки, що наслідник ґенерала Кутепова на становищі провідника військових російських орґанізацій на еміґрації, ґенерал Міллер, малощо не вбитий в наслідок катастрофи самоходу. А саме: ґенелар Міллер вертав самоходом з жінкою, дочкою й адютантом, капітаном Ізюмовим, до Парижа. Нагло наїхало ззаду на його самохід тягарове авто і знищило цілком каросерію в самоході ґенерала Міллера. Шофер тягарового авта втік. Всі пасажири самоходу ґенерала Міллера є ранені. Жінку ґенерала і його адютанта перевезено в тяжкім стані до шпиталю в Парижі. Ґенерал Міллер був лише легко ранений. Паризька поліція веде енерґійне слідство.

СУДЯТЬ КОМУНІСТІВ ЗА БУНТАРСТВО.

15. серпня відбувалося в поліційнім суді в Содборі, Онт., переслухання Миколи Ткача, Віліяма Ролоах і Урго Паівіро, обвинувачених, що займалися поширюванням бунтівничої літератури. Поліційний суддя МекКесок, який переслухував справу, відложив її до 19. серпня, щоб у міжчасі познакомитися з тою літературою та рішеннями суддів в подібних випадках. Коронний адвокат Вілкинс підносив, як специяльно злочинні, два речення з відозв: „Обороняйте совіти та індійську революцію", а відтак „Оберніть імперіялістичну війну в горожанську війну". Відносно першого він покликався на недавне рішення найвищого суду в Онтеріо, що похвалювання, або оборона індійської революції є самі про себе бунтарством.

КРІВАВІ ПОДІЇ В СНОВИЧІ.

Дня 20. липня ц. р. в Сновичі, пов. Золочів, москвофіли хотіли урядити посвячення хреста з нагоди святкування талєргофської річниці. Гр. кат. парох о. Мурович відмовив своєї участи в посвяченню, тому, що напис на хресті був у московській мові. Тоді москвофіли спровадили собі на допомогу аж 3 відділи поліції та запросили для посвячення рим. кат. священика з Рикова. У відповідь на це українське населення не дозволило москвофілам взяти на посвячення церковні фани і дзвонити в дзвони, а коли всеж-таки горстка кацапів разом з поліцією зібралася на місці посвячення хреста — селяни Сновича й Вемезовець пішли туди громадою та заявили, що не дозволять вкопувати на українській землі московського хреста. Коли москвофіли не хотіли уступитя, парубки трохи потурбували і розігнали їх та засипали яму, приготовлену для вкопання хреста. В це вмішалася поліція, почала стріляти і пробила баґнетом Миколу Гайдара. Вкінці на поміч візвала ще поліцію з Золочева, яка приїхала автом і почала прикладами розганяти людей. Хтось почав дзвонити на трівоґу, москвофіл Труш з Золочева почав стріляти до українських селян з револьвера. Тоді Українці кинулися на москвофілів та прогнали їх з місця посвячення. Другого дня поліція перевела в Сновичі арештування. Між іншими має бути арештований о. Мурович.

ЗНОВУ МАҐАЗИНИ УВО.

„Ґазета Польска" пише, що слідчий суддя в Стрию арештував 19-літнього Івана Бутковського, ґімназійного абсольвента, під замітом головної зради. Він мав переховувати в лісі під Сколем в дуплі смереки скриню з ґранатами, запальниками, стрільним порохом, льонтом і карабіновими кулями. В скринці були також записки, з яких виходить, що ці вибухові матеріяли — це власність УВО.

ЖІНОЧЕ СЕРЦЕ.

Кажуть, що жінка загадка, що жінка то Сфінкс, якої ніхто не розгадає. І сензаційний процес у віденському суді, який недавно закінчився, потверджує ще раз ту стару правду. А було воно так: Молодий німецький учений, доцент віденського університету д-р Н., хоч любив тільки книжки й науку, то всеж оженився з молодою і вродливою Віденкою. Тому, що вічно сидів за книжками і був типовим пантофлярем, так як майже всі вчені, він не знав, як живе його жінка, де ходить і з ким ходить, що вона там робить і що робила, заки він з нею оженився. Він читав і писав і знов писав і знов читав, звичайно, вчений доцент. А жінці скучно бути вірною вченому доцентови і вона полюбила Івана Яреца, якого знала ще передтим, заки вийшла замуж. Полюбила то полюбила і таке на світі буває, але цікаве те, що Іван Ярец був звичайним злочинцем, злодієм, обманцем, який сидів за крадіжи 4 роки у вязниці. Жінці доцента університету більше подобався злодій як учений і коли Іван Ярец сидів у вязниці, вона відвідувала його і приносила йому гроші, запрацьовані доцентом. Коли Ярец відсидів свою кару, його любовниця перебувала з ним цілу добу в якімсь льокалю і не вернула до свого вченого чоловіка аж на другий день. Іван Ярец, опинившись на волі, потрібував не лиш любови, але й грошей, тому примушував паню Н. добувати від свого вченого чоловіка поважні суми та дарувати їх йому, невченому злодієви, інакше він навіть грозив, що розкриє доцентови зраду його жінки. Пані Н. була під таким впливом Яреца, що робила все, чого він вимагав, давала йому гроші. Іванові Ярецови було того замало, він крав знову і попав другий раз до вязниці. Вийшовши з вязниці, відвідував паню Н. в її домі так, щоби вчений доцент його не бачив. У цьому допомагала йому сестра пані Н., 18-літня панна Ґрета П. Осмілений злодій Дон Жуан в одній сварці набив паню доцентову і цього вона мала вже забагато. Хоч Ярец грозив їй, що буде знов бити й убє, вона заскаржила його до суду. Відбулася розправа, зізнавав доцент Н. як свідок і признався, що він тільки читав книжки, а про любовні пригоди жінки не знав. Сестра пані А. Ґрета призналася, що тому допомагала Ярецови стрічатися з панею Н., бо сама була дуже залюблена в злодія. Злодій Ярец не був джентельменом і заявив у суді, що жінка доцента ще перед своїм шлюбом не давала йому спокою і що взагалі вона напастувала його, а не він її, тому нічого не винен. Суд всеж таки засудив його на 2 роки арешту за вимановання грошей у пані доцентової і за погрози, що убе її, як не дасть йому грошей.

ПІЛСУДСЬКИЙ ВИСТУПАЄ ПРОТИ ДЕМОКРАТІЇ.

НАЗИВАЄ ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ СВИНЮШНИКОМ. СТОЇТЬ ЗА НЕГАЙНУ ЗМІНУ КОНСТИТУЦІЇ.

ВАРШАВА (Польща). — Інтервю Пілсудського, яке вміщене в „Ґазеті Польській", перевищило своєю нестриманістю та брутальністю все те, чого не можна було сподіватися навіть від Пілсудського. Вирази, що польський сойм свинюшник, або, що сучасна польська конституція є виробом політичної проституції й т. п., є звичайні в його інтервю.

Він взагалі гостро виступив проти сучасної демократичної форми державних устроїв, а польських послів уважає гідними лише того, щоби їх виганяли з кождої державної інституції, де вони лише зявляться. Він говорить, що посольська недоторканість може зберігатися лише в суді, а не в інших місцях. Нарешті Пілсудський заявив, що Польща потребує негайної зміни конституції, так, щоби вона забезпечувала урядови спокійне керування державою.

Цей виступ Пілсудського не лише проти сучасного сойму, але й узагалі проти парляментаризму, викликав у Польщі велике політичне подражнення. Треба сподіватися, що маршалок сойму Дашинський знову виступить з писемною відповіддю Пілсудському й буде боронити сойм та взагалі парляментаризм. Своїм інтервю Пілсудський почав покищо словесну та паперову війну з оборонцями конституції та парляменту.

КЛОПОТИ УРЯДУ МЕК ДОНЕЛДА.

ЛОНДОН (Анґлія). — Ввесь час перед анґлійським урядом найтяжчою проблємою до розвязання стоїть справа безробіття. Для розвязання цього тяжкого питання Мек Донелд шукає підтримки ліберальної партії. Кажуть, що підчас останньої конференції Мек Донелда з лідером лібералів Лойдом Джорджем між ними дійшло до широкого порозуміння. Уряд Мек Донелда згодився приняти програму ліберальної партії розбудови шляхів, щоби дати заробіток безробітним, а також згодився наложити спеціяльне мито, в висоті 10%, на всі фабрикати, котрі приходитимуть з чужих країн до Анґлії.

Міністер фінансів, соціяліст Сновден, виступив проти цих предложень ліберальної партії, тому, коли уряд Мек Донелда на них погодився, то Сновденови доведеться податись до димісії. В звязку з цим говорять про можливість утворення коаліційного уряду з представників партії праці та ліберальної партії. Як певну признаку, що до цього йде, можна вважати оживлення справ на лондонській біржі та подорожіння анґлійських акцій.

ЗАБАРОНА СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

БУДАПЕШТ (Угорщина).—Соціялістична партія готується врядити в понеділок велику вуличну демонстрацію-протест проти того, що уряд не вживає відповідних заходів для боротьби з безробіттям. Начальник поліції заявив, що він такої демонстрації не допустить.

Партія говорить, що вона не відкличе своєї демонстрації, а буде її переводити, не зважаючи на заборону. Тепер обидві сторони готуються до понеділка. Соціялісти ведуть аґітацію, щоби зібрати на демонстрацію як найбільші маси, а поліція готується, щоби не допустити до демонстрації.

НОВА МОРСЬКА ПОТВОРА.

ЛОНДОН (Анґлія). — При допомозі уряду пароходна компанія Кунард Лайн приступає до будови нового, найбільшого в світі корабля. Він має мати поємність 70,000 тон, довжиною буде 1,000 стіп, а скорість плавби буде виносити 30 миль на годину.

Така величезна морська потвора коштуватиме 30,000,000 долярів; перепливатиме з Европи до Америки трохи більше ніж за чотири доби.

АРЕШТУЮТЬ ҐАНДИСТІВ.

СІМЛЯ (Індія). — Останніми днями арештовано в Індії 23 індуських провідників-ґандистів, які висловлювалися, що вони не припинять своєї боротьби з Анґлією, хочби Ґанді й кликав їх до того. Переговори між представниками Індусів та віцекоролем Індії, лордом Ірвіном, ведуться далі.

Як відомо, в основу цих переговорів положено листа Ґандія до віцекороля про умови, на яких він може припинити свою боротьбу.

ШУКАЮТЬ КОРАБЛЯ З ТІЛОМ АНДРЕ.

ТРОМСОЕ (Норвеґія). — Звідси вийшли на море два невеличкі пароплави для зустрічі норвежського пароплава „Братваґ", на якому знаходиться тіло Андре та його двох товаришів. На цих пароплавах виїхали представники преси та новинкарських аґенцій, щоби скорше добути докладні відомости про загибіль Андре.

Властитель пароплава „Братваґ" наказав йому припинити лови тюленів і моржів та вертатися скорше до Норвеґії, щоби привезти тіла членів виправи Андре та всі матеріяли, які знайдено на Білім острові.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО ПРАВИТЬ АМЕРИКОЮ?

Коли хто застановляється над тим, хто править Америкою, то повинен шукати на це відповіди в американській конституції. Та ця відповідь задоволити може хіба професора права, який викладає в університеті чи в якій іншій школі, або студента, який здає іспит, або того аспіранта, який піддається іспитови, щоби дістати горожанські папери. Цілком природно, що вона не задоволила Джеймса Джерарда, бувшого американського амбасадора.

Джерард уложив лісту людей, які правлять Америкою. У ту лісту ввійшли американські фінансові потентати, яких ряд зачинається від Джана Д. Ракефелера молодшого. Є там імена всіх тих, які контролюють американські банки, комунікаційні засоби й промисл. До тих людей втягнено й пресу, яка має контролювати публичну опінію. А по проголошенню первісної лісти доповнив її Джерард ще й у той спосіб, що додав до неї імена президента Американської Федерації Праці й його заступника як тих, що контролюють працю.

Лісту Джерарда піддають з ріжних боків ріжній критиці. Бо особливо впадає у вічи та обставина, що при оцінці тих, що правлять Америкою, поминено не тільки президента держави, конґрес і партії, але й цілий науковий світ.

Та як би не глядіти на ту цікаву спробу зістаслення людей, які правлять Америкою, треба признати, що коли ходить иро економічну, фінансову й політичну сторону цього питання, то Джерард далеко не відбіг від правди.

Інша справа, чи згадані ним люде є дійсно такою великою благодаттю для Америки, як це собі уявляє Джерард, котрий приписує їм американський добробут. Джерард іде так далеко, що уважає тих людей продуктом американської охоронної тарифи й твердить, що коли би Англія мала кільканадесять таких людей, то позбулася би своїх економічних та фінасових клопотів і стала би наймогутнішою й найбогатшою державою на світі.

Добра рада. Тільки дивно вона звучить у нас в Америці. Джерард пропонує американських потентатів Анґлії, де вони доказали би чудес, а не бачить, що ті самі потентати, які саме правлять краєм, не можуть злагодити економічної кризи в Америці.

Смішно про це читати в ті часи, коли перед нюйорським бюром посередництва праці вистоюють днями і ночами тисячі безробітних і ждуть даремне праці від тих, що ними правлять.

ЩО БАЧИВ СТАРИЙ ЕМІҐРАНТ В РІДНОМУ КРАЮ.

(3)

Колективізація.

Большевики кажуть, що колективізація селянських господарств переводиться „добровільно, но обовязково". Робиться це в той спосіб, що по селі ходять від хати до хати комуністи, комсомольці та активісти й запитують селян, хто з них хоче приступити „добровільно" до колективів. Притім вони кажуть, що лише контр-революціонери не хотітимуть приступити, а тому їх вишлють до Соловок. **Звичайно, селяне бояться попасти в контр-революціонери, або в куркулі, а ще гірше бути висланими на заслання, тому записуються до колективів.** Притім вони думають, що може якось пізніше викрутяться від колективів. **Таксамо й на зборах, якщо рішається справа колективів, комуністи попереджують селян, що хто буде голосувати проти колективів, той попаде в Соловки.**

Дійсно тих людей, які не голосують за колективами, „розкуркулюють" тим способом, як я вже говорив раніше. Крім того багато наших висилають поза межі України. Особливо останніми часами почали багато висилати жінок, не завжди дозволяючи їм брати з собою дітей. **Здавши все своє майно в колективи, селяне робляться кріпаками в ньому. Вони так і говорять, що в колективах роблять панщину.**

За працю в колективі признається кожному дорослому робітникови 1 руб. 20 коп., або 1 руб. 40 коп. на день. Грішми виплачують лише 50%, а 50% береться в пай на утворення капіталу для колективи. **Та й з тих 50%, які мають виплачувати, обтягають ще 50%, бо кажуть, що нема грошей.** До роботи всі повинні йти обовязково й не признається жадна особиста потреба, або особисті причини. **Хто не зявиться до роботи, той має платити 3 рублі кари за кождий день** і ці гроші стягають негайно. **Коли нема чим їх заплатити, то тоді продается все в хаті,** що лише там має власного член колективи.

Працюючим у колективі видаються певні пайки. Наприклад, на одного їдця в деяких колективах дається 16 пудів збіжжа, а в деяких 12 пудів на рік. **Люди, які харчуються в колективах, платять за свої харчі зі свого заробітку: наприклад, за кожду тарілку борщу платиться 15 копійок, а коли хто зїсть більше, то звичайно платить більше.** Зрештою виходить так, що все, що заробиш, заплатиш колективі за харчі й тоді жий, як собі знаєш.

Панські маетки удержавлено.

Бувші панські маетки тепер пороблено державними господарствами. **Замісшь старого пана в них тепер сидить спеціяльний державний управитель, якого присилають з міста. Часто між такими управителями попадаються такі, що нічого не розумјються на господарстві.** Та зрештою й такі державні господарства та колективні господарства провадяться зле й **у них збіжжа родить значно гірше, ніж у приватних селянських господарствах,** тому ці господарства не дають владі потрібних лишків збіжжа.

Коли довідалися большевики, що я фармерував в Америці, то вони намовляли мене, щоби я лишився на Україні й тоді вони призначать мене на управителя одного державного маєтку недалеко нашого села. В цих, як їх називають, радянських господарствах, **робітники працюють таксамо, як колись працювали в панських господарствах. За день праці вони одержують по 20 копійок і мають харчі від господарства.** Харчі тепер значно гірші, ніж були в панських маєтках, а робити доводиться тяжче, бо й наглядачів за роботою більше.

Індівідуальне селянське господарство.

Не зважаючи на всі старання селянства зберегти й підтримати своє власне господарство, воно страшенно занепадає. Причин до цього є багато, а головна та, що **большевики стараються не дати селянам піднести своїх власних господарств і всякими способами нищать їх.** Потребуючи для для держави збіжжа на експорт, **большевики наложили величезні податки на селян,** що остаточно нищить все селянське господарство. Держава кождого року, а то й кілька разів на рік забирає в селах, як кажуть, „контрактує" певну скількість ріжної худоби, свиней та птиці. За забране від селян платять по державним цінам.

Наприклад **за свиню, яка коштує 500 рублів, платять 50 рублів; корова котра коштує поверх тисячу долярів, оцінюється при „контракті" на 80—95 рублів,** в той час, як годованка теличка вартує при купівлі принаймні 250 рублів, а **шістьтижневе порося 100 руб.** Збирання цієї повиности відбувається в той спосіб, що на все село вища влада накладає обовязок доставити певну скількесть худоби та дробу. Тоді місцева рада розбиває село на ділянки й на кожду ділянку призначає скількість ріжного рода худоби та дробу до „контракту". В тих ділянках комсомольці, комуністи та активісти (бідні селяне) слідкують за тим, що в котрого селянина взяти.

Це привело до того, що, наприклад, **в нашому селі до революції на кождих 100 господарств було яких 250 коров, а тепер лишилося не більше 25. Нема нікому охоти й ціли розбудовувати своє господарство, бо прийде влада й забере все: корову, молоко, яйця, свині й т. п.** Навіть за садами ніхто тепер не дивиться, бо з них треба багато платити податку, а тому вони запустіли, знищені, дерева висихають. А діти грабують і нищать все те, що ще остало в садках, чи на городах. Вони кажуть, що роблять так, як їх учить влада: **„Щоби нове збудувати, треба старе зруйнувати."**

Настрої села.

До 1928 року наше селянство ще як-так терпіло радянську владу, а тепер майже всі як один лише чекають слушного часу, щоби підняти революцію, бо стало неможливо важко жити. Пятилітка, на яку тягнуть останні соки з селянства, остаточно добиває селянські господарства. **Навіть ті селяне, які моглиб піднести своє господарство, цього не роблять, бо „нема пощо". Все одно заберуть на „індустріялізацію", а селянина зроблять куркулем, контр-революціонером та пішлють десь далеко за межі України на каторжні роботи в державних підприємствах.**

Останніми роками розповсюднилися крадіжка, грабівництво й хуліґанство, а особливо серед молоді. **Сама молодь тепер уже не та, що була за наших часів, коли кождий молодець мав вигляд здорового, дебелого, червонощокого. Тепер вона дрібна, бліда й хоровита.** Відразу впадає в очі, що багато дітей і юнаків є такими виснаженими, що немов тіни блукають, а малі діти часто стрічається з такими старими обличами, що аж сумно робиться дивитись на них.

Комуністична пропаґанда в селах уже не така жвава, як, кажуть люди, була зпочатку революції. **Тепер вона стала „казьонною" й комуністичні аґітатори ведуть свою роботу без запалу,** а очевидно з обовязку тяжкої повинности. Серед населення розповсюднюються ґазети, але хто їх читає, трудно сказати! Для розповсюднення ґазет є спеціяльні особи з комсомолу та активістів, які **змушують селян бути передплатниками ґазет.** Це робиться в той спосіб, що **самі активісти та комсомольці вирішують, хто з селян повинен передплачувати ґазету й примушують його платити за неї гроші. Все одно, чи він вміє читати, чи ні,** а коли тобі кажуть, то мусиш бути передплатником ґазети, бо попадеш в контр-революціонери. **Звичайно, селяне платять за ґазету, кленучи на чому світ стоїть і ґазету й комуністичну владу.** Та все це не голосно, бо, борони Боже, дізнаються про це комуністичні посіпаки, то попадеш на Соловки.

Серед селянства поширилася національна свідомість й воно тепер остаточно переконане, що Москва тягне з України всі соки. Кажуть селяне, що колиб не український хліб та не піт і тяжка мозольна праця їх, то всі „русскіе" люди вимерлиб давно з голоду. Тому тепер селяне говорять, що коли знову буде нагода, то **вони вже не будуть пасивними в боротьбі з Москалями,** як це було раніше, **а будуть зубами і пазурами боронити своє право та свою країну.** Вони дуже добре пригадують імя Петлюри й кажуть, що **Москва вбила одного Петлюру, а тепер у кождому селі виростають свої Петлюри, які поведуть нарід до боротьби за його кращу долю.** Скоропадського пригадують не добрим словом і кленуть його за те, що він був повернув поміщиків та царську поліцію й взагалі заводив царсько-московські порядки.

Коли судили Єфремова, то наше селянство аж скреготало зубами, що не могло стати в обороні обвинувачених комуністами. Взагалі кождого ворога комуністів, Українця, наше селянство вважає своїм приятелем і ратівником. **Селянство уважно прислухалося до розправи Єфремова й раділо, коли хтонебудь з обвинувачених говорив правду в вічі суддів.** Взагалі **цей процес викликав серед наших селян ще більшу ненависть до большевиків та до Москалів** і пробудив ще більші симпатії до своїх. По радіо було чути, як на процесі обвинувачені говорили чистою селянською українською мовою, а судді та прокуратор говорили по московськи. **Селяне так і говорили, що Москалі судять Україну.**

Мене особливо здивувало, що серед селянської молоді все більше шириться ненависть до большевиків і вона щораз більше революціонізується. **Національна свідомість молоді така, що вона вже мало розуміє, що то Москалі й що взагалі може мати спільного Україна з Росією.** Хіба лише те, що Росія все забирає з України й нічого не дає в заміну. Та ще те, що забирає Українців до війська, засилаючи їх далеко в чужий край на службу.

Селянська розпука.

Взагалі життя тепер на селі стало таке, що селян охоплює розпука і вони кождої хвилини готові на страшні вчинки. **Колиб тепер була в селах зброя,** так, як то було по війні, або **підчас війни, то там таке закипілоб повстання, якого ще й світ не бачив.** Та не маючи зброї, доводиться чекати нагоди. Такою **нагодою селяне вважають війну з кимнебудь.** Все одно, з ким буде війна, щоби тільки селян змобілізували до армії та дали зброю. Вони самі кажуть, що **тоді буде не зовнішня, а внутрішня війна.** Комуністи та їх посіпаки будуть перебиті всі до ноги й не буде пощади нікому: ні старим, ні малим, ні чужим, ні своїм. Селянство всіх їх тримає „на учоті" до слушного часу. На жаль селянство не має своїх місцевих провідників, які сталиб на чолі революційної роботи.

Остаточно добиває селянський терпець те, що влада грабує його немилосердно, все тягнучи на „індустріялізацію, з якої селянство не бачить хісна, бо сидить без краму й фабрикатів. Навіть мила не можна ніде дістати. А на індустріялізацію беруть великі гроші. Наприклад, на наше село наложили 16,000 руб. добровільного, не „обовязкового" індустріяльного займу. **Мусить селянин давати „позичку", яку йому прикажуть місцеві комуністи та влада.** Доводиться на цю позичку давати останній шматок хліба, бо грошей нема.

Невідрадний стан селян привів до того, що вони почали далеко більше пиячити, ніж пили до революції. Наприклад бувають часто такі випадки, що селянин прийде до кооперативи щось купити, потрібне йому для господарства, чи для родини. **Потрібно багато дечого, але купити нема чого. Тоді він, щоби не йти з порожними руками до дому, купує в тій самій кооперативі горівку за всі гроші, що мав, і пє з горя. Взагалі з державних кооператив товари можна дістати лише тоді, коли вони там є й то лише тим, хто працює в колективах.** Дають може раз на рік краму на одні штани, чи на одну сорочку, чи на одну спідницю, а то ходи в чому хочеш.

Релігійне життя.

Чим далі тим більше серед населення знову шириться релігійне почуття. Найбільше впливу має Українська Автокефальна Церква. У нас в селі було дві церкви, але їх большевики замкнули. Та тепер одну одімкнули, коли селяне заплатили 250 рублів податку. **В цій церкві народу завжди повно, а Служба Божа правиться українською мовою.**

Церкви замикають теж „добровільно, но обовязково". Комсомольці та активісти ходять від хати до хати й збирають підписи тих, котрі бажають замкнення церкви. Притім говорять, що **хто проти замкнення, той контр-революціонер, а тому попаде на Соловки.** Звичайно, селяне підписуються за замкнення, а потім кличуть священиків до хат, щоби там вони відправляли молебні та Службу Божу. Після того, як відбувся за кордоном протест проти релігійних переслідувань в радянщині, населенню стало трохи лекше й почали вертати церкви вірним.

Священикам живеться дуже тяжко, бо їх найбільше переслідують та забирають від них всі їх доходи під виглядом ріжних податків. Наприклад, **при мені був такий випадок, коли селянин заплатив священикови 5 рублів за похорон, то голова сільського комітету відобрав половину, нібито як податок.** Тих два місяці, що я пробув у селі, **ні разу не було ні в ньому, ні в околичних селах випадку, щоби когось поховали без священика.** Навіть селяне-активісти, себто ті, що найбільше піддержували комуністів, погребувалися зі священиком й сповідалися та причащалися перед смертю. Всіх своїх дітей селянство хрестить, а також не трічав я ні одного комуніста в селі, про якого казалиб, що він не хрестив своїх дітей у священика.

(Конець буде)

Д. МАРКОВИЧ.

„ВЕСНА"

(Малюнки з життя 1870-тих років).

(4)

III.

А стародавній будинок, палац княгині, з великими львами на стовпах коло брами, з кольонами на ґанку, убраному квітками і диким виноградом, — сумно стояв. Двохповерховий, він клався з цілого дерева, все на ньому важке, бо будували його тяжко кріпаки за старого князя. Своєю вагою він сердито виглядав зза дерев і наче давив усе круг себе. Поза палацом тягся сад і парк до самої річки. Сумний був той палац.

Пізно, далеко за північ засвітилися вогні, забігали люди, відчинилася брама і проковтнула карету з мандрівцями..

Княгиня була сердита, надута і зараз же пішла до свого покою. Надя увійшла у свою кімнату і радо зітхнула. Вона рада була, що зісталася сама, бо стара всю дорогу гризла її, доводячи усю непристойність її поводження. Чого, чого тут не було?! І руйноване стародавних „устроїв", і негречність до матері, неслухняність, порушення аристократичних звичаїв, „скандал", який мусить вийти, одним словом цілий кошик тієї старої нікчемщини, що заїдала й заїдає молоде і взагалі людське життє.

Наді бажалося зміркувати у тому хаосі й вона чула, що вона зробила те, що їй сказало її серце. Надя сіла коло вікна і задивилася у чарівний сад.

Місяць світив, тінь дерев робила їх ще більшими, півсвіт був таємничий. Тиша стояла. Десь далеченько з міста колине-коли доносився легкий гуркіт повозів по брукованому шляху, — а тут у бузку коло самого вікна заспівав соловейко: радісно, весело розлягалася його чарівна пісня кохання. Довго Надя слухала співака і не розвіяв він її туги. Яскраво перед очима усе стояла перекладна, жандарм і стомлене, бліде обличче вязня, що на неї дивився.

Вона мало по малу роздяглася, умилася і лягла на чисте біле ліжко. Зтомлене з дороги тіло почуло приємність, млосно стало хороше. Вона уся витягнулася і їй ще краще стало, от... от і засне. Але у той мент, як блискавка проявилася думка, що вона лежить у гарному покої, гарне повітрє з саду вливається в одчинене вікно, чудові звуки соловейка носяться по кімнаті, під нею постіль біла, чиста, мягка, а там... там... куди його повезли, там... звичайно у тюрмі, брудно, душно на вікнах ґрати, неволя там тяжка, там гірко. І їй стало соромно за ту мягку постіль, за сі розкоші й сон утік і, обпершися на руку, вона широко розкритими очима дивилася у темряву, наче думала в ній прочитати відповідь на питання, де та правда, і жаль, безконечний жаль обгортав молоде серце... Надя ні хвилини не спала.

За чаєм княгиня поглядала на Надю... Вона бачила, що та погано себе почуває і завше рожеве, свіже лице було бліде. Їи стало жаль дочки, жаль, що так напалася на бідну дитину.

— Як спалось, Надічка?

— Ніяк... не спала я, maman.

— Чогож так? Може втомилася, чи що?

— А так... я й сама думаю, що з дороги, натомилася, душно було у кареті.

— Т-а-а-а-к... і замовкли...

— Maman! Скажіть мені, будь ласка, тілько не сваріться на мене.

— Ні, моя любочко, не буду вже нічого...

— Скажіть... чи не знаєте, за що їх держать по тюрмах, та возять отак ганебно? Хто ті люде?

— По правді, ma chere, я не знаю добре... От спитай дядька. А я чула тільки, що се нехороші люде.

— Нехороші? Чому? Щож вони роблять?

— Та се неґілісти. Вони в Бога не вірять, до церкви не ходять...

— Та щож з того? В Бога вони, конечно, вірять, може не так як другі, а що в церкву не ходять, то й покійний батько теж не ходили і попів не приймали.

— Ну, ще там кажуть, що вони не признають уряду, начальства.

— Як же не признають? Мені, мамочко, здається, що се не так. Як же вони не признають того, хто їх садовить до тюрми, возить, засилає...

— Ні, вони кажуть, що ніякого уряду не треба, але то я тільки так чула. Ще кажуть, щоб усе чисто майно забрати у нас і віддати мужикам, та бідним, ну, знаєш, усе таке... Не признають авторітетів, не поважають старщих...

Надя слухала, здивовано одкривши свої ясні очи.

— Осе і усе? Тут щось не так...

— Здається... я добре не знаю. То не нашого кругу люде, вони з різночинців, там ріжні семинаристи, поповичі, сини чиновників. Але як би вони нічого злого не робили, будь певна, їх би не тягли, не садили по тюрмах.

— Коли се й усе, — то вони невинні, їх дарма мучать, — сказала Надя. Вона глибоко зітхнула, неначе камінь який у неї з душі зпав.

— Невинні... Не сміють, ніхто не сміє другого мучить... Усяке насильство — підлість, промовила Надя.

— Які вирази! Боже мій!

— Вибачте за слово, я другого не знайду...

Надя замовкла, але важко дихала, вона уся була обурена, її бліде лице почервоніло.

— Ах, ти моя горячка. Уся в батька вдалася, промовила ласкаво мати.

Надя з великою цікавістю дожидала дядька ґубернатора, що напевно заїде до них, як завше, що дня їздить. Їй хотілося розпитати про сих ніґілістів. Як не перебірала, не згадувала у думках про те, що коли чула і бачила і не знаходила відповіди на свої питання.

Їй здавалося диким переслідування людей за їх думки. Навколо її дами теж судили, радили, одна другу, перебірали по кісточках, теж за думки, за поведінку, за знехаяннє їх звичаїв, але нікого за те не тягали, не волочили по тюрмах, не возили з жандарами. Їй згадалось її дитинство, як ґубернантка заперла її у кімнату під арешт і тоді Надя аж заслабла; її вразило насильство, те що одняли їй волю на годину. Вона била у двері, вибила вікно, билася головою об стіну, поки не впала непритомна. І то тільки пів години, а цілі місяці, роки? І знову, і знову мучило її. От прийде дядько — усе вияснить, вона його про все розпитає. А то мати кажуть, щоб усе роздать бідним. А як се? І щож тут за злочинство? Христос теж казав.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ ГОДИНИ НА РАДІО.

В минулому сезоні багато слухачів української години на радіо скаржились, що стація W. G. B. S. замала, що її не можна злапати навіть на 15—20 миль, а особливо в Джерзи Сіти. Через те багато слухачів відмовлялось давати гроші на українську годину.

Я скажу, що це не відповідає дійсности. Стація добра, я сам переконався, бо що дня добре її чув в ріжні години, знаходячись за 80 миль від Ню Йорку в Ню Джерзи стейті.

Один випадок дійсно був, що я не міг злапати стації W. G. B. S. Це було на Савт біч. Але в цьому випадкові винен радіо-апарат. Діло було таке: зайшов я до знайомого, що має „Атвотеркент-радіо", куплене в Американців. Я хотів послухати нашу годину, але спроба злапати цю стацію не дала наслідків. На другий раз я пішов до іншого приятеля, там же на Савтбіч, котрий також мав „Атвотеркент-радіо", що купив у „Сурма-стор" в Ню Йорку, і заплатив у два рази дешевше й там я чудово переслухав цюж саму стацію й тую саму годину. Так видко, що справа не в стації, а в радіо-апараті.

Треба купувати апарати в сторах, які продають добрі, гарантовані апарати, як наприклад „Сурма" в Ню Йорку та інші.

Раніше оголошення програми української години та стації робилось лише у „Свободі". А міжтим усі оголошення, відозви, програми й все, що торкається українського радія, не зашкодить писати до „Свободи" з проханням, щоб другі передруковували, або одночасно посилати й іншим газетам.

При оголошуванню назви стації треба обовязково зазначити **число „колосайклс"** для кожного радіо-апарату: Маджестик, Віктор, Атвотеркент та інші для нюйорського району й для ріжних радіо-апаратів у районі Шикаго, Рачестера, Пітсбурга та інших.

Для цього найкраще всього зробити таблицю (спис), де й зазначити число **кільосайклс:**

1) Кожної радіо-стації;

2) Для кожного радіо-апарату;

3) Для кожного району: Ню Йорк, Шикаго, Пітсбург, Рачестер та інші. Це поміг би зробити п. Сурмач або Задорецький з Ню Йорку.

Програму кождого радіо-концерту оголошувати за 1 тиждень. Але це можливо буде лише тоді, коли наша радіо-організація буде мати в свойому розпорядженню скількість грошей, що потрібна на виплату музикантам та співакам на час не меньше як 6 тижнів. В такім разі можна булоб законтрактувати музиків і співаків на відповідний час, а тому й програму можна булоб виробляти наперед на цих 6 тижнів.

Колиж нема грошей, нема артистів, то й за тиждень не можна сказати, яка буде програма, а через пізне оголошення багато слухачів не зможуть в свій час знати: буде, чи не буде української години на радіо.

Так було в минулому сезоні, коли часто бувало, що п. Давиденко, який складав програму радіо-концерту, часом і в середу не знав, хто й що буде співатися в неділю. Бо неплачені артисти в понеділок дають згоду відспівати, а в середу відмовляються тому, що знайшли роботу на тужь годину в іншому місці за гроші.

Не маючи грошей, не можна жадного музиканта чи співака законтрактувати на роботу. А користуватись аматорськими силами перед чужинцями не буде нам на користь.

Безумовно, гроші потрібні, без грошей, доки українська година не сподобається Американцям, ми не зможемо мати її, а сподобається вона чужинцям, коли співатимуться українські пісні артистично. Богато слухачів хочуть і будуть давати від себе гроші, щоби існувала українська радіо-година, але тільки треба виробити плян, як це перевести в життя, щоб сталі організації та поодинокі особи регулярно, щомісячно чи одноразово, підтримували певною сумою грошей українську годину на радіо. Для цього **поодинокі особи**, особливо ті, що мають радіо-апарати, мусіли самі зголоситись до радіо-організації та запевнити, якою щомісячною чи одноразовою сумою грошей вони будуть підпирати українську годину.

А в організаціях цю справу мусів би перевести в життя секретар кожної організації. Себто: зробити доклад на зборах, винести постанову: якою сумою грошей організація буде підпирати, зібрати гроші та надіслати їх до радіо-організації.

В маленьких же місточках справу збірки грошей можна доручити одному із знайомих громадян якогось члена радіо-організації, кождий добровільно візьме на себе цей обовязок.

Збірка грошей, або повідомлення про згоду підтримувати нашу радіо-годину мусить розпочатися скрізь одноразово після відозви, яку зробить радіо-організація.

Цією справою мусять зайнятись усі члени радіо-організацій, котрі в минулому сезоні зробили свої членські вкладки. Для цього мусять бути скликані загальні збори, обговорити цю справу, вибрати працездатню презідію для технічного переведення цеї справи.

А особливу увагу треба звернути, щоби в презідію було вибрано свідомих людей, заслугуючих повного довіря, бо ця справа є грошева.

Презідія Американсько-Української Радіо - Організації мусить пильнувати, щоби чужинці, особливо Росіяне, не користувались нашими піснями та мельодіями для своїх радіо-годин, а якби таке сталось, то виступати з протестами, щоби такі пісні називала стація українськими. Такі випадки можливі, особливо тепер, коли вже радіо-концерти існують кілька літ майже кожної години дня й ночи. Богато мельодій відспівано, богато мельодій переграно й такі як Росіяне, щоби утримати свою годину, будуть користуватись нашими піснями й будуть називати це „Рошен-авр", бо набирати все нові й нові пісні затяжко, а популярних може не вистарчити, ну, й будуть красти наші гарнійші пісні.

Українська година на радіо, з нашою безмежною, широкою піснею, з чудовими мельодіями та великим репертуаром для програми, почінаючи від козацьких дум і кінчаючи оперовими співами та безконечними танками, з котрими чужинці або мало, або й зовсім не знайомі, мусить мати першорядне місце на радіо. Як Росіяне, мати не пів години, а три, а то й чотири години на тиждень, мусять і Українці мати те саме.

Ми маємо богато наших професійних співаків та музикантів і через те дуже легко підібрати кілька добрих ансамблів. Більшість наших співаків працюють для чужинецьких радіо-годин, а коли утвориться українська радіо-година, то з радістю будуть покладати свою працю на користь пісні свого народу.

Після кожного радіо-концерту треба надсилати до стації картки з подякою, або висловленням своєї думки, щоби стація знала, як богато Українців слухають свою годину. Хай буде це зрозумілим для всіх займе перше місце в Америці.

Радіо-член.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ОЛІЄН, Н. И.

Темнота чи поступ?

В нашій громаді гуртується все наше життя при Тов. Запорожська Січ, від. 363 У. Н. Союза. Статут товариства каже, що раз у рік повинна бути відправлена панахида за померших членів. Та за 17 літ істновання товариства відбулася така панахида допрева перший раз, дня 10 серпня. На 90 членів було на панахиді всього 25 душ. Вже це є виявом некарности. Але поминаю те, а зверну увагу на іншу річ.

На другий день по панахиді двох членів насміхалися з тої панахиди у фабриці в той спосіб, що один накинув на себе плахту, а другий взяв за шнурок бляшаний „пейл" і так правили і кадили. Англійськім робітникам пояснили, що отсе наші люде спровадили собі такого „пріста", що їм так співає і кадить, а вони йому за те ще й платять.

Розумні англійські робітники тільки похитували головою над нашими „поступовцями", котрі в такий спосіб представляють тут наш нарід і самі з нього насміхаються та з його церкви.

Хто подумав би, що це дійсно поступові люде, що в нас є певно школа, відчити і т. п. Та де, того всього нема. Священик ходив і благав, щоби записували дітей до своєї Рідної Школи, але „поступовцям" школи не треба й українській школі ще й досі нема.

Та я певний, що наша громада не піде слідами „поступовців", не дасть себе на посміховиско, а пошанує своє українське імя, свою культуру й свою церкву. І про свою школу подбає, а тимсамим покаже себе дійсно поступовою.

Член Зап. Січи.

ЯК ПОРОЗУМІВАЮТЬСЯ МУРАВЛІ.

Німецький дослідник Г. Айдман робив богато пильних дослідів, щоби пізнати „мову" муравлів. Коли він приміром поклав недалеко муравлища неживу комаху, то зараз запримітив її муравель, що переходив туди та обмацував її допитливо вусиками. Коли признав комаху за здатну на корм для мурашок, то тягнув її до мурвища. Часто помагали йому в тій праці інші мурашки, які подибали його по дорозі. Коли муравель сам один не міг двигнути добичі, бо була для нього за тяжка, то найкоротшою дорогою вертав додому, зворушено вганяв там сюди й туди та обмацував вусиками своїх товаришів. Це наче „лярм: „Позір! Я найшов добичу!" Товариші кидають муравлище й шукають заповідженої добичі, яку потім двигають разом із відкривцем. Часто не всі муравлі, що вийшли на поміч, найдуться біля добичі. Вони надармо крутилися, шукали, а що не могли віднайти добичі, вертають із нічим додому. Тоді цей перший муравель, що найшов добичу, або й інший, спішить до муравлища тай ще раз счиняє гвалт. Айдман підчас таких дослідів бачив, що одна мурашка **пять разів** вертала до муравлища, щоби скликати муравлів на поміч. Часом повідомляв муравель про добичу також муравля, якого припадково стрінув по дорозі, таксамо давав йому знати, обмацуючи його вусиками. Оба спішили тоді на місце знахідки й старалися скрити добичу. Коли мурашка найшла цілу купу дрібної поживи, яку легко було перенести, то сама носила її до муравлища. Не сповіщала зовсім про свою багату знахідку муравлів на поміч, навіть тоді ні, коли мусіла дуже часто бігати сюди і туди, щоби поживу для себе і для товаришок захувати в безпечному місці. А як уже забрала останній кусничок поживи, ще раз бігла на те місце й переглядала все докладно, чи нема там де ще поживи.

ПОДЯКА.

Дякую Головному Урядови У. Н. Союза і урядникам Бр. Сош. св. Духа, від. 295 У. Н. Союза в Акрон, О., за уділення допомоги з допомогового фонду в сумі $50.

Теодор Кулявич.

ВІДОЗВА

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Товариство „Рідна Школа в ЧСР" примушене було взяти на себе допомогу частині учнів та учениць Української Реальної Гімназії в Ржевницях, що позбавлені були урядової стипендії.

Дбаючи забезпечити для них можливість закінчення гімназії, Товариство має за честь звернутися до Вас з просьбою пошукати серед Ваших знайомих, чи не згодивсяб хто визначити персональну допомогу-стипендію комусь із дітей долученого до цього списку. В список цей введені лише ті з дітей, що допомоги такої безумовно варті.

Розмір місячного утримання одної дитини виносить 350—400 корон чеських.

Управа Товариства залишилаб за собою обовязок і на далі слідкувати за успішністю дитини в науках, подавати періодично звіти про успішність опікуної дитини та доглядати за додержанням умов, на яких опікун уділяє допомогу дитині.

Управа взиває свідоме й патріотичне українське громадянство в Америці прийти з матеріяльною допомогою українським дітям для закінчення ними науки.

Доц. А. Чернявський, голова;
Всеволод Петрів, секр.

Адреса для листування:
**Доц. A. Cerniavskyj,
Revnice u Prahy,
Berounska c. 9.**

Адреса для грошей:
p. L. Seluchina, Revnice u Prahy.

РЕЄСТР

учнів Української Реформованої Реальної Гімназії в м. Ржевницях біля Праги, яких позбавлено урядової стипендії.

1. **Ірина Джуфер**, учениця III. кл., вчиться з відзначенням. Батько, Стефан Джуфер, по більше як 2-х літньому перебуванню по польських тюрмах втік до ЧСР, де учителював на Підкарпаттю в школах з українською викладовою мовою. Року 1927 був адміністративно висланий за межі ЧСР.

2. **Евгена Шведівна**, учениця VI. кл., вчиться добре. Батько бувший старшина У. С. С. По довших переслідуваннях польської адміністрації утік до ЧСР. Учителював на Підкарпаттю в українських школах та провадив культурно-освітну працю. Року 1926 був адміністративно висланий за межі ЧСР. Тепер є управителем горожанської школи Т-ва „Рідна Школа". В родині має 7 дітей.

3. **Олена Заклинська**, уч. IV. кл., вчиться з відзначенням. Батько Богдан Заклинський був в У. С. С. Примушений вимігрувати до ЧСР, учителював на Підкарпаттю в українських школах та провадив культурно-освітну працю. В 1926 р. б. в адміністративно висланий за межі ЧСР. Тепер учителює в школах „Рідна Школа".

4. **Марія Смола**, уч. III. кл., вчиться з відзначенням. Родом з Лемківщини. Батько помер. Мати по-друге вийшла заміж; тепер чоловік її хворий на туберкульозу. Дома ще пятеро маленьких дітей. Живуть з господарства; мають два морги поля.

5. **Аполінарія Воронецька**, уч. IV. кл., вчиться дуже добре. Родом з Берестечка. Батько малозаможний міщанин. Брат за національно-політичну діяльність підчас виборів примушений був утікти, по більше як дворічнім перебуванню по польських тюрмах, за кордон, де докінчує високошкільні студії.

6. **Марія Джуфер**, уч. VI. кл., вчиться дуже добре. Рідна сестра Ірини.

7. **Іван Вергун**, уч. III. кл., вчиться дуже добре. Батько Андрій, був в Українській Галицькій Армії. Помер. Мати живе в Галичині.

8. **Марія Воронецька**, уч. IV. кл., вчиться добре. Рідна сестра Аполінарії.

9. **Святослав Заклинський**, уч. V. кл., вчиться добре. Виявляє велике зацікавлення до медицини та природничих наук. Рідний брат Олени.

10. **Осип Вовк**, уч. I. кл., вчиться дуже добре. Сирота з бідної лемківської родини.

11. **Микола Ліщукевич**, уч. I. кл., вчиться дуже добре. Син маломістечкового шевця, цілком немаєтний.

Доц. А. Чернявський,
Голова Ржевницької Філії Т-ва Українська Рідна Школа в Ч. С. Р.

— Нині я скінчила двацятий рік життя.

— Бач, як зійшлося! Я також нині скінчила двацять літ!

— Ну так, одначе я мої двацяті роковини святкую тепер щойно перший раз!

ПОЗІР! БАЙОН, Н. ДЖ.! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ УКР. НАР. ДОМУ

устроюється

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 30 СЕРПНЯ 1930 Р.

В ГАЛИ УКР НАР. ДОМУ під ч. 35 WEST 19 STREET.

Початок о год. 6-тій вечером. Вступ для мущин 50 цнт., для женщин 35 цнт.

На сей баль запрошуються всіх Українців з Байону, старших так і молодших. Дохід з балю призначений на розширення своєї власної галі. За добру забаву ручить

Комітет.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЩО ЛЮДИ РОБИЛИ, КОЛИ ЩЕ НЕ ЗНАЛИ МИЛА?

Брудне біля, поплямлений одяг даємо нині до хемічної пральні і дістаємо назад за не дуже великою оплатою наче нове. Давніше тих способів не знали, тому справа відсвіжування одежі не була така легка, як нині.

З Гомера знаємо, що Навзікая та її товаришки прали одежу в чистій воді, а помагали собі ногами, щоби тканина змякла та усунути з неї бруд. Балій тоді ще не знали, тому ця тяжка праця відбувалася в ямах, повних води з потока.

Зчасом старинні Греки переконалися про пожиток лугу, зробленого з попелу. Вживали лугу до прання одежі, до чищення статуй божків і бочок на вино. Поташу Греки не знали, а скріпляли луг домішкою вапна. В околицях, де була біла глина, вживали її для виробу лугу. Та мало хто знає, що найстаршим і найдешевшим засобом, що його в старовину вживали до прання тканини, була людська і звіряча сеч (моч). Сеч, що вже розкладається, завдяки алькалічним складникам надається дуже добре до прання. В старинним Римі вживали тому загально того засобу до прання тог.

Ролю прачок виконували в Римі мущини, звані фульонами. Сморід, якого було повно у фахових пральнях і в сусідстві наслідком великої скількости мочі, спричинив, що фульонами погорджували та прогонювали їх за місто. До такого фаху бралися найубожші з убогих. Та хоч те звання було в погорді, давало гарні доходи.

Римляни не носили сорочок, тогу вдягали на голе тіло. Ті перепочені тоги треба було часто прати. Бодай богаті Римляни дбали про чистоту одежі, бо вбогі лише на більші свята чистили одяг крейдою.

Тому фульони мали панську клієнтелю, а цілим їх клопотом було подбати про достаточну скількість сечі. Помагали вони собі так, що по вулицях розставляли посудини та самі заохочували прохожих, щоби покорисгувалися нагодою заспокоїти природну потребу. Цісар Веспазіян оподаткував фульонів. Одначе не знати, як цей податок визначували та стягали. В усякому випадкові податок із того підкріпляв значно цісарські каси, його стягали ще за часів Анастазія, що оподаткував також звіринну моч.

Вживали до прання моч іще й у XVII. столітті, а навіть у XVIII. ст. Людвик XIV., видно, пильно читав історію цісаря Веспазіяна, бо в 1695 р. впровадив подібний податок під назвою „ля капітасіон".

Невідомо, котрий нарід придумав мило. Історик Пліній називає Галів, як тих, що найвчасніше вживали мила. Щоправда, додає, що Германи мали ліпше, одначе дорожче мило.

Мила вживали первісно лише до миття тіла та як лікарства. Мила в формі масти з доміщкою ростинної закраски вживали колись до волосся. Головно старинний Рим, у якому була мода фарбувати волосся на ясно (соломяна краска — германська), фабрикували ріжні колірові мила. Пліній згадує про луг і попіл, як головні складники мила, якого вживали в Римі. До виробу кращого мила вживали козячого лою. Пізніше замісць лугу вживали олію.

ПОЗІР! ФІЛАДЕЛФІЙЦІ! ПОЗІР!

Заряд Школи ім. Івана Франка просить усіх родичів, котрі посилали діти до школи, і тих, котрі не посилали, а мають діти в шкільнім віці, щоби прийшли на

ШКІЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ

— котрі вдбудуться —

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 31-ГО СЕРПНЯ (AUG.) 1930 РОКУ

в годині 5-тій у вечері,

В СІЧОВІМ ДОМІ, 717 N. FRANKLIN STREET

Просимо кождого батька прийти, бо мається порішити дуже важні справи. Буде звіт урядників, звіт фінансовий і вибір нових урядників на рік 1931.

Шановні Громадяни! Коли бажаєте, щоб ваші діточки були тими самими що й ви, то прийдіть на збори і впишіть своїх дітей до школи. Коли ми вже раз не зійдемось і не вирішимо справи всі разом та не піддержимо школи фінансово, то треба буде школу закрити. Тоді не буде нарікання на урядників, але буде вина нас усіх, що не знаємо оцінити того, що є найдорожче для чоловіка.

201 **Комітет.**

УВАГА! МІЛВІЛ, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ЗАХОДОМ УКРАЇНСЬКОЇ ФАРМЕРСЬКОЇ КОЛЬОНІЇ

устроюється

ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК -- БАЛЬ -- ТАНЦІ!

НА УКРАЇНСЬКІЙ ПЛЯТФОРМІ, HOGBIN ROAD, MILLVILLE, N. J.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 31-ГО СЕРПНЯ (AUG.) 1930 РОКУ

ПОЧАТОК О ГОДИНІ 2-ГІЙ ПОПОЛУДНІ.

Українські Громадяне з Бріджтону, Вудбайну, Вайнланду, Вілямстану, Філаделфії, Честер, Па., Пенсильванщини, Трентону, Ню Джерзчини, Ню Йорщини, Пітсбурщини й др. запрошуємо Вас до найчисленнійшої участи на цей ПІКНІК!

УКРАЇНЦІ, УКРАЇНКИ!! Хто не хоче підлягати теперішній вередливости безробіття, хто не хоче своє щастя віддавати в руки „босів", хто не хоче по 40—45 роках залишитись варстата праці й животіти в безнадії, хто не хоче свої здорові сили витратити на компанії та шапнерів, але хоче, щоби його майбутність була забезпечена, хто не хоче бути вільно-хронічним комірником, а комірне виплачувати сам для себе, хто хоче, щоби на нього кури працювали, але не він гнув шию у три погибелі, хто хоче, щоби був незалежним господарем-фармером, того запрошуємо нехай прибуде на наш ФАРМЕРСЬКИЙ ПІКНІК, де помимо танців та музики, дістане інформації купівлі-продажі землі під фарми й готових фармів (треба зауважити, що земля тут тепер значно подешевіла) і з нагоди двох днів свят — неділі й лейбор-дей-ю можна дозволити собі на здорову забаву серед свіжого соняшного повітря під зеленими дубками.

ДОРОГОВКАЗ: З Філаделфії від залізничої стації Broad St. Sta., чи City Hall, босом: Millville, N. J. до залізничої стації в Мілвілі звідси (10 центів) стріт карою "Bridgeton" до дороги "Hogbin Road", від стріт-кари 3—5 хвилин пішки і місце, де красно забавитесь і можна дістати пораду, бути власником своєї маєтности, бути сам собі господарем — паном, а не попихачем в шапі, чи де-инде. 201

Фармерська Рада.

ПОЗІР! — УКРАЇНЦІ МІСТА НЮ ЙОРКУ Й ОКОЛИЦІ!

ВЕЛИКИЙ ПІКНІК

BELVEDERE PARK, NORTH BEACH, LONG ISLAND, N. Y.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 31-ГО СЕРПНЯ (AUG.) 1930 РОКУ

— влаштований членами —

УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ПАРАФІЇ З НЮ ЙОРКУ

УКРАЇНЦІ! ПРИХОДІТЬ НА ЦЕЙ ПІКНІК!

В Белведір Парку, в Норт Біч, Л. Ай., спочинете по тяжкій цілотижневій праці і спекоті, яка докучає нам всім в місті: поговорите з своїми друзями — поділитеся їх ними своїми думками, почуєте поучаючі промови, налюбуєтеся танцями української дітвори, потанцюєте при звуках добірної музики, словом: забавитесь до схочу.

За добру забаву ручить

200-202 **Комітет.**

ЗАХОДОМ УКРАЇНСЬКОГО РЕСПУБЛИКАНСЬКОГО КЛЮБУ

— відбудеться: —

30-го СЕРПНЯ 1930

ПЕРШИЙ ПЕРЕДОСІННІЙ БАЛЬ

у власному льокалі,

46 ST. MARKS PL., NEW YORK CITY.

ПОЧАТОК О ГОД. 8.

Просимо зайти до нас, а певно добре забавитеся.

Заряд Клюбу.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЛИТЛ ФАЛС, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 330 У. Н. С. повідомляється членів, що звичайний мітінг відбувся в неділю, 17. серпня 1930 р. в Українськім Народнім Домі, вибрано новий уряд на місце старих урядників, які повиїздили на фарми. Зістали вибрані: Теодор Стрнек, предсідателем, Іван Копикевич, касієром, Н. Паламар, секретарем. — Никола Палама, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".